

AF
SIGNE STIDSING
HANSEN

Om udskillelse fra Nordjyllands Historiske Museums samlinger

De seneste år har der i den danske museumsverden været fokus på arbejdet med genstandssamlingerne, og der har været flere artikler og debatindlæg i landsdækkende medier blandt andet omkring det korrekte i at udskille museumsgenstande fra samlingerne.

Nordjyllands Historiske Museum, hvis ældste afdeling er mere end 150 år gammel, råder over en stor genstandssamling. I museets registreringsdatabase, REGIN, er der således knap 200.000 poster, der dækker over en bred palet af genstandstyper: potteskår og skeletdele, symaskiner og cirkusvogne for bare at nævne nogle. De mange genstande skal tilsammen bidrage til belysning af det levede liv i Nordjylland fra den tidligste stenalder til i dag.

På Nordjyllands Historiske Museum har vi, som på andre museer, også haft fokus på genstandssamlingerne de seneste år. Allerede i 2012 blev museets nye samlingshus indviet og størstedelen af museets samling blev flyttet hertil, hvor der findes optimale forhold for genstandenes bevaring som kulturarv. Efterfølgende har museet arbejdet på at afvikle en række eksterne magasiner, som ikke har levet op til de krav, der i dag bliver stillet til museumsmagasiner, og flytte disse samlinger til Samlingshuset. I forbindelse med flytningerne har vi foretaget kritiske samlingsgennemgange.

En reol fyldt med genstande, der i sommeren 2017 blev udskilt af Nordjyllands Historiske Museums genstandssamling. Her ses både høvle, madam blå kaffekander, et manglebræt, strygejern, flasker, tallerkner og meget mere. Fælles for disse genstande er, at deres værdi som museumsgenstand er forsvundet.

Hvilke genstande udskilles?

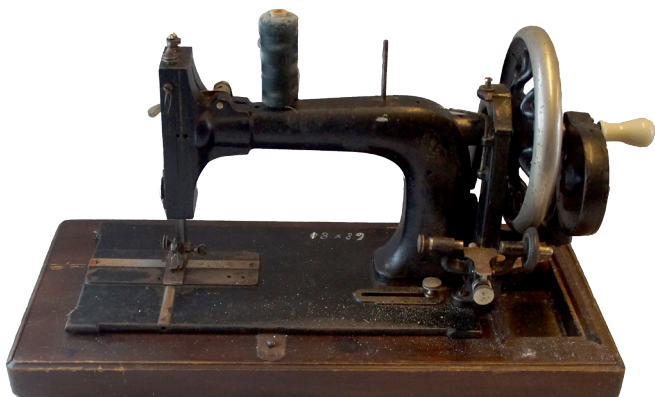
Samlingsgennemgange har flere formål. Først og fremmest handler det om at få et overblik over sammensætningen og bevarings-tilstanden af de genstande, der gennemgås. Derudover handler det om at undersøge, om der findes tilstrækkelige oplysninger om genstandene og om de overhovedet har en forbindelse til det geografiske område, som museet har ansvar for.

Når man laver sådanne samlingsgennemgange bliver man hurtigt klar over, at det faglige syn på, om en genstand skal rubriceres som museumsgenstand i Nordjyllands Historiske Museums samling har ændret sig med tiden. Ud fra et nutidigt perspektiv kan flere tidligere indsamlede genstande udskilles, da de ikke lever op til de krav, vi i dag stiller til en museumsgenstand. Lettest er det at udskille genstande, der ikke har en umiddelbar tilknytning til det geografiske område, som Nordjyllands Historiske Museum dækker. I museets vedtægter står, at museets ansvarsområde omfatter arkæologi og nyere tids kulturhistorie i Jammerbugt, Mariagerfjord, Rebild og Aalborg Kommuner, så genstande, der ikke har en tilknytning til nogle af disse steder, falder helt uden for museets interesseområde. Ved udskillelse af sådanne genstande tilbydes de det statsanerkendte museum, hvis ansvarsområde de tilhører, og således finder museumsgenstanden sin rette plads på det rigtige museum.

Genstande, der er i så dårlig stand, at det ikke kan betale sig at konservere dem, er også forholdsvis uproblematisk at udskille. En årsag til, at nogle af genstandene er i dårlig stand, er desværre, at de har stået under utilstrækkelige magasinforhold igennem længere tid. Alene det viser blot, at disse samlingsgennemgange og den efterfølgende indflytning af museumsgenstandene til nye og bedre magasinforhold, er yderst vigtig.

Madam blå kaffekander er der mange af i de danske museers samlinger. Således også på Nordjyllands Historiske Museum. Nogle er nu udskilt, mens andre forbliver i samlingen, bl.a. denne med genstandsnummeret 3503x2. Kanden og flere andre stykker blåemaljeret køkkentøj blev købt af givelsen i 1940'erne hos isenkræmmer Jens M. Jensen i Aalborg, bl.a. for penge brudeparret modtog i bryllupsgave.

De to øverste symaskiner blev begge indstillet til udskillelse i efteråret 2017. Årsagen var manglende oplysninger om deres "levede liv". Den nederste symaskinen er derimod et fint eksempel på en god museumsgenstand. Den blev indleveret til Hobro Museum i 1994. Ejeren fik maskinen, der dengang allerede var brugt, da hun var 18 år gammel, og hun syede tøj på den til familien helt frem til sin død. Herefter gik den i arv til hendes svigerdatter, der først skiftede den ud med en el-symaskine, da hun skulle sy sin datters brudekjole og fandt ud af, at det fine stof hang fast i træet på den gamle symaskine. Symaskinen har genstandsnummer SYM706x35.

Vanskeligere kan det være at gennemgå en større mængde genstande og undersøge, om der findes tilstrækkelig dokumentation om dem i samlingen. Bevæggrundene for at indsamle en genstand for 100 år siden var ikke de samme, som de er i dag, hvilket i sig selv er en interessant pointe. Når man samler genstande ind i dag, er det afgørende, at man kender så meget til genstanden som overhovedet muligt: hvor stammer den fra, hvad den har været brugt til, hvem har brugt den osv. Helst skal genstanden samles ind som led i en undersøgelse. Tidligere var denne tilgang og genstandens oprindelseshistorie mindre vigtig. I stedet var det af stor betydning for museerne at indsamle så bredt som muligt, og gerne flere genstande af samme type. På den måde kunne museernes samlinger dokumentere konkrete udviklingstræk for bestemte typer af genstande. Helt konkret betyder det imidlertid, at vi må fare med lempe og eksempelvis ikke blot kassere alle de genstande, som der ikke findes nogen oplysninger på. Det ville jo bl.a. ødelægge muligheden for at fortælle museumshistorien. Når det så er sagt, så er en af de hyppigste årsager til, at en museumsgenstand mister sin kulturhistoriske værdi, og altså udskilles, netop, at vi ingen oplysninger har om genstandens "levede liv". Og i dag er det svært at se værdien i at bevare et stort antal ens genstande, eksempelvis høvle, kaffekander, strygejern og symaskiner, uden at have tilknyttet nogen form for oplysninger til genstanden. Derimod vil en velovervejet udskillelse af disse fra samlingen gøre, at man kan bruge ressourcerne på de veldokumenterede genstande og gøre bevaringsforholdene for dem bedre.

Fra museumsgenstand til en ting

At fjerne museumsetiketten på en genstand, er imidlertid ikke noget, der sker med et pennestrøg eller et tryk på delete-knappen på computeren. Museer har nemlig ikke lov til at skille sig af med registrerede genstande eller destruere dem uden tilladelse fra Slots- og Kulturstyrelsen. Før museet ansøger styrelsen, skal genstanden først tilbydes andre museer, der måske kunne have interesse i genstanden. Takker disse nej, skal det undersøges, om giveren (hvis en sådan findes) eller dennes slægtninge, ønsker genstanden retur. Først når disse muligheder er afsøgt, kan en ansøgning om udskillelse sendes ind til styrelsen. I denne ansøgning skal der til hver enkelt genstand angives oplysninger om museumsnummer, genstandsbetegnelse, oplysninger om proveniens, fotografi af genstanden og, ikke mindst, begrundelse for

ønsket om udskillelse. Efter Slots- og Kulturstyrelsen har behandlet ansøgningen og givet tilladelse til udskillelse, skal genstandene fjernes fra magasinet og genstandsposterne fjernes fra museets registreringsdatabase.

Udskilles til: K-kassation F-formidling R-retur til giver G-genbrugsbutik	Reg. Nr.	Genstand	Sag	Giver	Kontakt med giver	Årsag til udskillelse	Foto
K	00583X 0002	Kaffekande	Magasin- fund, 1987	Ukendt	x	Ingen proveniens.	
K	00583X 0003	Potte	Magasinfund, 1987	Ukendt	x	Ingen proveniens. Dublet.	

Eksempel på en udskillelsesliste, der medsendes en ansøgning til Slots- og Kulturstyrelsen.

Resultatet af samlingsgennemgangene i 2017

I 2017 har Nordjyllands Historiske Museum haft øget fokus på afvikling af magasiner, der ikke levede op til tidssvarende bevaringskrav, hvorfor der blev afsat ekstra ressourcer til samlingsgennemgangene og en deraf følgende udskillelse. Museet indsendte på denne baggrund i 2017 fire ansøgninger til Slots- og Kulturstyrelsen, der samlet omhandler udskillelse af 4.363 genstandsposter. Samtidig er omkring 18.000 museumsgenstande flyttet fra eksterne magasiner ind i Samlingshuset, og de opbevares nu under forhold, der er markant bedre end tidligere og lever op til nutidige standarder for håndtering af bevaringsværdig kulturarv. Arbejdet med afvikling af utidssvarende magasinrum fortsætter i 2018. Det ligefrem at udskille museumsgenstande kan umiddelbart virke barskt, men det skal faktisk ses som et positivt stykke arbejde. For med udskillelsen af de genstande, der ikke lever op til de krav, vi stiller til museumsgenstande i dag, kan vi mere målrettet fokusere på de museumsgenstande, vi ønsker at bevare, og som tilsammen er med til at belyse vores fælles kulturarv.

Dyk selv ned i samlingen

Ønsker man at se, hvilke genstande, der befinder sig i Nordjyllands Historiske Museums samling, så kan man gå ind på hjemmesiden www.kulturarv.dk/mussam og søge efter Nordjyllands Historiske Museum.

Møntskattens nedgravningssted bliver indkredset og skattens resterende del bliver gravet op i en jordblok. Finderen John Kristensen ses yderst til venstre.